

Mottagare: Miljödepartementet

Dnr: M2020/01926

Remissinstans: Torsta AB

Remissvar Torsta AB

Avseende remissutgåva av SOU 2020:73,

”Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen”

I vårt remissvar har vi valt att utgå från fyra tematiskt valda områden utifrån vår verksamhetsinriktning; jämställdhet, arbetstillfällen och företagande, miljö samt utbildning. De inspel vi har som direkt kopplas till utredningens innehåll återfinns i grön text i skrivningen.

Inledningsvis, innan våra inspel och synpunkter kring de tematiska områdena redogör vi för våra mer allmänt hållna synpunkter kring utredningen:

Vi identifierar stora svårigheter kring att utredningen som gått ut på remiss omfattar en bra bit över 1000 sidor. Det skapar svårigheter att bilda sig en överskådlig uppfattning och får en direkt exkluderande effekt. Givet ska en så viktig fråga som skogens framtid vara omfattande och beröra alla relevanta delar men om det önskas en bredd av perspektiv i remissvaren, vilket vi förutsätter, blir troligtvis så inte fallet när det i praktiken krävs att en stor del av personalresurser avsätts för att ens kunna få en grundläggande förståelse och insikt kring utredningsförslagets innehåll. Vad som nu riskeras är att inspel från remissinstanser missas då det helt enkelt är för mycket att läsa och framförallt för mycket att analysera. Skogsutredningen berör i all väsentlighet väldigt många mindre företagare och att dess utformning då är på ett sådant sätt att möjligheterna till att lämna inspel till den är så svåra ser vi som ett direkt feltänk.

Sett till remissmissivets instanser noterar vi luckor kring aktörer som arbetar med turism och jämställdhet. Utifrån att utpekade instanser ombeds svara på remissen ser vi det som olyckligt att exempelvis Jämställdhetsmyndigheten, destinationsbolag och besöksnäringen (nationellt såväl som regionalt) inte är mottagare av utredningen. Inte heller affärsutvecklingsaktörer är mottagare vilka vi ser som relevanta i sammanhanget kring utveckling av turistisk affärsverksamhet i en så pass stor skala som utredningen gör gällande.

En ytterligare signifikant lucka som vi identifierar avseende remissinstanser är frånvaron av bankväsendet. Just bankernas perspektiv på utredningens förslag ser vi som synnerligen relevanta.

Torsta AB är ett kunskapsföretag för de gröna näringarna. Vi genomför gymnasieutbildning inom naturbruk på uppdrag av Jämtlands Gymnasieförbund med bland annat skoglig inriktning. Utöver detta bedriver vi landsbygdsutveckling med syfte att stötta företag utifrån deras behov och därigenom bidra till den regionala utvecklingen. Detta sker bl a genom projektverksamhet samt utbildningar och kurser inom gröna näringar för vuxna.

Torsta AB innehar en bred och lång skoglig kompetens med särskilt sakkunniga inom området. Vi har haft en central roll i framtagandet av det regionala skogsprogrammet för Jämtlands län och innehar nu även projektledningsansvaret för det samma. Sammantaget, utifrån detta finner vi det angeläget att bidra med våra perspektiv kring utredningens förslag och innehåll.

www.torsta.se

Skogen fungerar i många avseenden som bas för ett stort antal företagare och i praktiken som en bankbok som kan belånas och användas vid investeringar. Detta är en central del som möjliggör för utveckling av just gröna näringar i regionen och att det perspektivet saknas i utredningen finner vi allvarligt. Utifrån utredningens förslag befarar vi stora negativa påverkans effekter på det regionala näringslivet och dess möjligheter till utveckling och investering.

Vi anser att det är viktigt att statliga utredningar har ett heltäckande helikopterperspektiv. Vår uppfattning är dock att så inte är fallet när det kommer till utformningen av Skogsutredningen. Sett till dess innehåll och åtgärdsförslag anser vi att det föreligger ett stort behov av att börja med att fokusera på hur Sveaskog AB som landets största skogsägarföretag tillika statligt ägda företag arbetar med att *"bruka skogen på ett ansvarsfullt och lönsamt sätt, som hela tiden skapar mångfald, konkurrenskraft och ökat värde för kommande generationer."*¹ Vi ser i den allmänna debatten att det just är Sveaskogs brukande som ofta får representera hur skogen i Sverige brukas i allmänhet vilket vi inte anser ger en rättvisande bild. Sveaskogs mål för hållbart företagande är bland annat att vara ledande inom hållbart skogsbruk² vilket är en bra och viktig målsättning. Men, i den målsättningen som helägt statligt bolag, föreligger också ett ansvar att föregå som ett föredömligt exempel. Vi hade önskat att utredningen lyft statens möjlighet att gå före genom ett tydligt uppdrag till Sveaskog utifrån Skogsutredningens intentioner.

Som kunskapscenter ser vi det som särskilt viktigt att begreppet "fjällnära skog" klagörs. Detta blir särskilt relevant utifrån utredningens perspektiv kring miljöhänsyn. Bakgrunden till denna gräns är snarare av ekonomisk karaktär än biologisk sådan då Domänverket på 1950-talet införde en skogsodlingsgräns i nord-sydlig riktning genom Sverige. Väster om denna gräns menades skogsbruk då vara olönsamt och lämnades utan aktivitet. I slutet av 1960-talet sammanförde Riksskogstaxeringen Domänverkets gränsdragning över andra fastighetsägares marker till en sammanhängande gräns vilket idag är den som utgör gränsen för fjällnära skog. Domänverkets skog väster om skogsodlingsgränsen ägs idag av Fastighetsverket och den skog som råder öster om gränsen ägs av Sveaskog. Gränsen är alltså inte grundad på biologiska förutsättningar utan på ekonomiska sådana. En ytterligare viktig aspekt i sammanhanget är att det som betraktats som olönsamt för över ett halvt sekel sedan inte med självklarhet kan eller går att fastställa som olönsamt idag.

JÄMSTÄLLDHET

Skogen toppar kvinnors företagande i Sverige och med 125 000 kvinnor som skogsägare utgör skogen den i särklass största branschen som kvinnor verkar inom. Det gör skogen till en uppenbar livsviktig nerv för samhällskroppen. Av Jämtlands läns ca 14 000 skogsägare utgör kvinnor 38 % av ägarna³

¹ www.sveaskog.se/om-sveaskog/hallbarhet/

² www.sveaskog.se/om-sveaskog/hallbarhet/hallbart-foretagande/

³ Det gröna näringslivet i Jämtlands län, LRF 2016

Något som skiljer skogen från andra råvaror är att den har en förmåga att samtidigt fylla många värden. Ett uppenbart sådant är dess ekonomiska. Utifrån ett jämställdhetsperspektiv är skogen synnerligen viktig då den fungerar som bank och säkerhet, något som är extra viktigt för kvinnor då vi vet att kvinnor också har det svårare att ta del av de finansiella stödsystemen. Detta bekräftas även i de sk Coronastöden där kvinnor mottar en mindre andel av stödpengarna från Sveriges myndigheter⁴

Vi noterar att ordet ”jämställdhet” i skogsutredningen nämns en (1) gång. Det tycker vi är anmärkningsvärt, men inte nära så märkligt vi finner det att jämställdhetsperspektivet getts så litet utrymme i en utredning som i all väsentlighet påverkar kvinnors företagande.

Som utbildningsaktör där Torsta AB aktivt verkar med att försöka få in fler kvinnor inom den skogliga näringen genom att synliggöra strukturer, bidra med kunskap och arbeta för bredda bilden av verksamma inom branschen anser vi detta vara problematiskt. Vi kan inte se hur Skogsutredningen ligger i linje med startegin för Sveriges nationella skogsprogram från 2018 där Regeringen bl a lyfter det stora behovet med samverkan kring lika makt och villkor för kvinnor och män i skogssektorn⁵

Vi ställer oss också frågan hur utredningens förslag tar hänsyn till och tror sig påverka det skogliga företagandet bland kvinnor. Avsaknaden av jämställdhetsperspektivet i skogsutredningens förslag anser vi är något som behöver förändras, detta även hur hänseendet kring Agenda 2030 och de globala målen⁶

ARBETSTILLFÄLLEN och FÖRETAGANDE

Branschorganisationen Skogsindustrierna har beräknat de skatteintäkter som sysselsatta inom skogsnäringen betalar till kommun och landsting. Skatteintäkten har satts i relation till hur många genomsnittliga tjänster inom välfärden detta finansierar. Genomsnittet visar att skogen genererar 3 % i kommunal- och landstingskatt med en total på 2 % sysselsättning och 3 % i länets totala förädlingsvärde, BRP. Detta kan jämföras med Jämtlands län som ligger över snittet med 5 % i kommunal- och landstingskatt, 5 % sysselsättning och 6 % i länets BRP.

Jämtlands län är vidare det län där skogsnäringen har störst betydelse med 61 % av förädlingsvärdet, snittet för riket är 15 %⁷

Antalet anställda i skogsindustrin inom Sverige är strax under 57 000 personer. I Jämtlands län står sysselsättning inom gröna näringar för 8,9 % av länets arbetstillfällen, en siffra som är dubbelt så hög som riksgenomsnittet. Dryga hälften av skogsägandet i Jämtlands län är privat och uppgår till ca 14 000 personer.

Flest antal företag inom branschen utgörs av skogsbruket⁸ och skogsbruket och skogsindustrin sysselsätter 6,8 % av länets befolkning vilket motsvarar ungefär 3900 arbetstillfällen. Motsvarande siffra för riket är 2,2 % Sysselsättningen inom skogsindustrin är något högre i länet än riksgenomsnittet med 1,4 % jämfört med 1,3 % men skogsbruket sysselsätter däremot i länet 5,4 % jämfört med rikssnittet på 0,9%^{9 10}

⁴ Sveriges Television 9 mars 2021

⁵ Strategi för Sveriges nationella skogsprogram N2018.15, 2018

⁶ Agenda 2030

⁷ Skogsnäringens betydelse för välfärden, Skogsindustrierna 2018

⁸ Det gröna näringslivet i Jämtlands län, LRF 2016

⁹ SCB, 2013

Som landets tredje största skogslän råder ingen tvekan om att skogen är en viktig resurs för det regionala näringslivet i Jämtlands län. Detta styrks och bekräftas i flera centrala styrdokument för länet, däribland S3, strategin för smart specialisering som är ett krav för att ta del av EU:s struktur- och investeringsfonder som finns för att främja innovation och företagande. I länets S3:a är området ”jord, skog och vatten” särskilt utpekade som ett av Jämtlands läns styrkeområden och som nödvändig för den gröna omställningen och en förutsättning för en levande landsbygd och hållbar tillväxt.

Vi saknar i Skogsutredningen företagandeperspektiv och analys kring hur förslagen kan komma att påverka de som äger och helt eller delvis försörjer sig på skogen.

Detta kopplar direkt an till ambitionerna om ökat företagande och möjligheter att bo och verka i hela landet som redogörs för i den parlamentariska landsbygdsutredningen¹¹ och även 73-punktsprogrammet och dess 26:e punkt inom vilken det bl a framgår att ”...*Det nationella skogsprogrammet ska utvecklas för att ytterligare främja en växande skogsnäring och ett hållbart skogsbruk. Programmet ska bygga på skogsvårdslagens två mål om produktion och miljöhänsyn. Särskilt fokus ska läggas på goda villkor för företagande i skogssektorn*”¹²

Vi undrar om det gjorts samhällsekonomiska beräkningar på vilka ekonomiska konsekvenser (positiva såväl som negativa) förslagen i utredningen skulle ge? Med det avser vi skatteintäkter, arbetstillfällen och dylikt.

Utredningen föreslår att ungefär 500 000 ha produktiv skogsmark i eller i närheten av fjällgränsen ska skyddas. Utifrån förslaget skulle detta innebära att av den skog som avses skyddas så är 60 % av denna belägen i Jämtlands län. D.v.s. av de dryga 500 000 ha produktiv skogsmark som ska undantas för skogsbruk så står Jämtlands län för 284 000 ha. Vi undrar hur detta anses harmoniera med exempelvis:

- Strategin för Sveriges nationella skogsprogram där det står: *”I en växande cirkulär och biobaserad ekonomi och ett fossilfritt samhälle ska skogsnäringen och skogsråvaran ha en central roll. För detta krävs innovationer för nya varor, tjänster och processer och en samverkan mellan offentliga och privata aktörer. Efterfrågan, både i Sverige och utomlands, på hållbart producerade, förnybara produkter bör stimuleras.*”¹³
- Regeringens utgiftsområde 23 i mål för areella näringar, landsbygd och livsmedel där det står *”det nationella skogsprogrammet utvecklas väl och främjar en växande skogsnäring.*”¹⁴

¹⁰ Det gröna näringslivet i Jämtlands län, LRF 2016

¹¹ För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén, 2017

¹² Sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet, 2019

¹³ Strategi för Sveriges nationella skogsprogram N2018.15, 2018

¹⁴ Prop. 2020/21:1 Utgiftsområde 23

- Den sammanhållna landsbygdspolitiken och dess delmål om *"hållbar tillväxt", "cirkulär biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av resurser"* och *"Attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder"*¹⁵

Utifrån skogsutredningens förslag befarar vi negativt påverkade möjligheter, för såväl kvinnor som män, att fortsatt verka med skogsbruk i hela Jämtlands län. Skogsbruket är i all väsentlighet en viktig pusselbit för en stor andel människor att utveckla, bo och verka i Jämtlands län.

Vi befarar att konsekvenserna blir ett minskat företagande och ser inte att det i närheten kan mätas med ökat turismföretagande som utredningen beskriver som nya möjligheter för tidigare skogsägare att arbeta med.

- *Hur säkerställs att en fd skogsägare där skogen lösts in har företräde att bedriva verksamhet på mark som inte längre är dennes?*
- *Hur kommer exempelvis jakt- och fiskerätten påverkas?*

Vi har fört dialog med Jämtland Härjedalen Turism som bekräftat de tvivel vi har gällande att skogsägare ska övergå till turistisk verksamhet. I Jämtlands län har vi en väl utvecklad och professionaliserad turism och hur övergången från skogsbruk i den omfattning som utredningen föreslår ska göras till turistisk verksamhet ställer vi oss undrande kring. I spåren av Corona ser vi också hur företag sliter med att hålla sina verksamheter igång och ovan vattenytan. Att då enkelt rekommendera flera tusen att börja arbeta med just turism ses som direkt olämpligt. Det kräver stor kunskap, kreativitet, professionalism och paketering av ett mångsidigt innehåll.

Givetvis finns sådana personer bland skogsägarna men att mena att skoglig verksamhet direkt går att översätta till turism är att inte ha kunskap om hur avancerad, professionell, turismverksamhet de facto är. Utifrån detta ställer vi oss följande frågor:

- *Att vara företagare inom turism kräver kunskap, professionalism och engagemang, precis som inom alla andra branscher. Hur och vem ska motivera en fd skogsägare att byta bransch? Vad finns det för stödstrukturer kring detta?*
- *Hur ska den före detta skogsägaren nischa sitt nya turismföretagande i konkurrens med tusentals andra bara i samma län? Torde det inte kunna motverka det starka, redan brett spridda och diversifierade näringslivet?*
- *Vi har en stark allemansrätt i Sverige som inte ger upphov till intäkter och undrar varifrån de nya företagen ska få sina intäkter från?*
- *Vad spås de nya turismföretagen årligen under exempelvis en tioårsperiod generera för intäkter jämfört med de intäktsbortfall som gör sig gällande med upphört skogsbruk på samma platser?*

¹⁵ En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop. Prop. 2017/18:179

- *Hur ska infrastrukturen byggas ut för att tillgängliggöra skogarna till turismändamål? Vem ansvarar för detta?*

Allt detta anser vi behöver utredas ytterligare innan så stora beslut baserat på antaganden rimligen kan fattas. Vi ser nuvarande skrivningar kring uppmanade om turismverksamhet i utredningsförslaget som synnerligen problematiskt och inte nog genomarbetat.

I utredningen skrivs att *"skyddad natur kan spela en aktiv roll för landsbygdsutveckling"* där bedömning görs att skyddad natur kan bidra till bioekonomin och landsbygdsutveckling genom att utgöra en destination för en växande besöksnäring.

Som verksamma inom landsbygdsutveckling undrar vi vad som mer ingående menas i sammanhanget när landsbygdsutveckling beskrivs. Vidare uppfattas det som att detta är ett antagande från utredningens sida snarare än ett konstaterande vilket vi ser som problematiskt.

MILJÖ

Skogsutredningen lägger stort fokus på de miljömässiga aspekterna som skogen är en naturlig del av. Som utbildningsaktör med bland annat skoglig inriktning är vi väl insatta i skogens miljövärden och bidrag i den cirkulära ekonomin. Ett hållbart skogsbruk är enligt vår mening det enda skogsbruk som ska bedrivas.

Skogsutredningen föreslår införande av kunskapskrav hos den enskilde skogsägaren för genomförande av skogsbruksåtgärder som ska inkludera en bedömning av de naturvärden som finns inför varje avverkning.

Kunskapskravet föreslår att markägaren ska lämna en hänsynsredovisning tillsammans med avverkningsanmälan, där hänsynsredovisningen ska visa på vilken hänsyn som ska tas gällande natur- och kulturhänsyn. Som utbildningsaktör undrar vi hur kunskapskravet ska kunna kvalitetssäkras och utav vem. Vi ser förslaget som direkt kontraproduktivt om miljöhänsynen ska stärkas liksom företagandet. Att lägga ett så stort och omfattande ansvar på den enskilde skogsägaren riskerar att få negativa konsekvenser. Styrkan med Jämtlands läns skogsägare är diversifieringen. De är många och de är (i jämförelse med de stora skogsbolagen) små. I ett län meddryga 14 000 privata skogsägare undrar vi hur varje markägare ska kunna uppfylla de krav som kommer ställa och hur kunskapsnivån kvalitetssäkras och följs upp. På vilka beräkningsgrunder baseras utredningens analys att förslaget skulle minska Skogsstyrelsens handläggningstider vid avverkningsanmälningar?

Att övergå till en biobaserad ekonomi ser vi som avgörande för en hållbar fortlevnad och utveckling av samhället och vi vet att resurserna och möjligheterna för detta finns inom de gröna näringarna. Dock tycks det behöva påminnas om att vi också måste ställa om vår konsumtion. Konsumenten har viktig roll i det som skogen används till och att minska skogens klimatavtryck är givetvis viktigt. Men, något som alltför sällan kommer i rampljus när skogens framtid diskuteras är rimligheten i allt den anses ska användas till.

Vi efterfrågar en analys kring hur mycket skogsråvara som är befogat att vi använder i Sverige – i synnerhet utifrån utredningens förslag som begränsar uttag av skogsråvara. Kanske är det t ex inte rimligt att engångsartiklar av plast ersätts av detsamma fast i trä.

UTBILDNING

Ett av de uttalade syftena med Skogsutredningen är att förslagen sammantaget ska främja en växande skogsnäring och hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen. Såsom vi läser Skogsutredningen uppstår en utmaning i att motivera unga att satsa på en framtid i skogen, oavsett inriktning. Signalen som sänds är att skogen inte är en framtidsbransch och att verka inom den i flera avseenden är att göra miljön en otjänst. Samtidigt vet vi att skogen är en nyckel för att klara klimatet och att växande skog bättre binder koldioxid än orörd sådan.

I utredningen har vi inte lyckats utläsa kopplingar till utbildningsväsendet med hänvisning till exempelvis de gymnasiala skogliga utbildningarna som bedrivs runtom i landet. Utredningen beskriver enbart den allmänna, basala kunskapen som behöver förmedlas till allmänheten. Men utifrån utredningens innehåll gör vi tolkningen att det kommer behövas en strategi för hur de gymnasiala skogliga utbildningarna ska arbeta för att kunna förbereda kommande arbetstagare inom skogen för den nya skogspolitiken som föreslås i utredningen.

Torsta AB
April 2021